

Nacijonalna avtonomija.

Postopanje nasproti Celjskemu vprašanju je v novo jasno in prejasno pokazalo, da nacijonalni boji se nadaljujejo kljubu temu, da sedanja tostranska ustava zagotavlja vsakemu narodu, da more gojiti in razvijati svojo narodnost in svoj jezik. Postavka 1500 gld. za vsoporednice Celjskega gimnazija je zopet glasno napominjala, da naj se ustava izvrši takó, kakor zahteva logika njenega teksta in logika stvari. Razpravljanje Celjskega vprašanja je na novo zasvedočilo, da nacijonalna vprašanja ne spadajo v meje kakega deželnega zbora. Sezivljali so se n. pr. na dež. zbor štajerski, a zajedno so povdarjali, da Celjsko vprašanje se dostaje Nemcev vseh dežel naše države. Pri glasovanju se je pripetil redek slučaj, da poleg skupnega postopanja nemških strank so se zjediniše tudi slovanske stranke. in so s tem najgorečniši deželni avtonomisti dokazali, da narodnostna vprašanja presežajo meje sedanjih deželnih avtonomij.

Debata o Celjskem vprašanju je bila polna protislovij pri tistih, ki so se upirali ugodnemu rešenju tega vprašanja. Jeden nemški poslanec je naglašal, da je Nemcev v državi desetkrat več, nego Slovencev; uže radi tega bi ne mogli poslednji zmagati v Celju. Drug nemški zastopnik je pritrjeval, da v Švici so tri narodnosti, in da vsaka teh uživa popolno narodno enakopravnost, da si pa te narodnosti ne delajo napotja druga drugi. Ravno take razmere različnih narodnostij kažejo, kakó bi se moralo rešiti narodnostno vprašanje tudi v tostranski polovini našega cesarstva in potem v monarhiji v obče. Nemci v Čeahah so se z Dunajskimi punktacijami sami postavili na stališče šviških narodnostnih odlomkov; ti Nemci izrecno zahtevajo zaprto nemško ozemlje v češkem kraljevstvu in so uže dosegli ločitev deželnega šolskega sveta, deželnega kulturnega sveta in višega deželnega sodišča. Sedaj jim je še do tega, da dosežejo tudi ločitev okrajnih sodišč. Potem bodo imeli Nemci v češkem kraljevstvu izvršeno parcijalno nacijonalno avtonomijo, in te jim ne vzame nihče več, in naj bi se historiško češko državno pravo obnovilo še tolikokrat. Kakor v Švici, hočejo Nemci češkega kraljestva biti združeni in okroženi kot *kompaktna* masa, biti takó rekoč svet za se in v nacijonalnih stvareh hoditi svojo pot v smislu nacijonalnih avtonomistov. Sedanji novi predsednik skupnega najvišega računišča, pl. Plener je te dni izjavil, da sporazumljenje na češkem se bode nadaljevalo jedino v smislu Dunajskih punktacij, in si v obče misli, da jednako se

utegne vršiti sporazumljenje po drugih kraljevinah in deželah tostranske polovine cesarstva. Glavno je v resnici, da se začnejo združevati *kompaktne* mase jedne in iste narodnosti z namero, da se bodo iste kompaktne mase same vodile v narodnih stvareh.

Narodnostni člen sedanje naše ustave hoče ščititi narodnost in jezik vsakega naroda posebe. Kdo pa naj nadzoruje to zaščito, kdo naj izvršuje vse, kar je potrebno za razvijanje narodnosti in jezika vsakega naroda?

Interese vsake dežele zastopajo sedanji deželni zbori, narodnosti in jezika dotičnih narodov pa deželni zbori ne morejo zastopati tam, kjer je v jedni in isti deželi naseljenje sestavljeno iz različnih narodnostij. Narodnostne stvari se morajo ločiti iz področja deželnih avtonomij ter spraviti v področje posebnih juristiških organov ali nacijonalnih zastopov. Jeden tak zastop zadoščuje za združene kompaktne mase jednega in istega naroda v cislitavski polovini.

Deželni zbori bi mogli ostati poleg nacijonalnih avtonomij, in poslednje bi dobivale od deželnih zborov le gmotna sredstva, ki bi se delila po razmerah davkov, ki jih dajejo kompaktne mase jedne in iste narodnosti po različnih deželah. Takó bi mogli Nemci vseh dežel cislitavskih zadovoljevati se za nacijonalne stvari z jednim juristiškim organom ali glavnim nacijonalnim zastopom. Ker pa so Nemci cislitavski naseljeni jako daleč okrog proti severu in jugu, vzhodu in zapadu, mogel bi se primerno isti glavni nacijonalni zastop razdeliti v nacijonalna okrožja, in zastopi teh okrožij bi mogli za skupne potrebe odpošiljati v primernih obrokih deputate v glavni nacijonalni zastop.

Kakor Nemci, dobili bi tudi drugi narodi svoje nacijonalne juristiške organe, ki bi se radi obsega utegnili analogno razdeliti v nacijonalne zastope več okrožij.

Izvršenju narodne enakopravnosti v smislu nacijonalne avtonomije bi se Nemci ne mogli protiviti, ker so se postavili na tako, doslej le parcijalno stališče v češkem kraljevstvu, in drugič, ker, ako je njih narodnost v kakem kraju zares opasna, bi po tem bili tudi oni brez skrbi, da bi se jim potujčil kak oddelek iz kompaktnih mas nemškega naseljenja.

Kar se dostaje manjšin ali otokov naseljenja kakega naroda sredi kompaktnih mas drugih narodov, silile bi razmere h kompromisom ali posebnim zakonom, ki bi ščitili tudi raztresene oddelke te ali one narodnosti. Vsled uvedene nacijonalne avtonomije bi se kompaktne mase tega ali onega naroda ne bale, da jih tuji, raztreseni

seljenci potopé v svoji narodnosti; vsled tega bi se vedli nacionalni avtonomisti v svojih kompaktnih masah bolj humano, strpno, nego se to godi doslej. Vsaj pretvez bi ne bilo za to. Drugače bi pa raztresene naselbine dobivale moralne in duševne moči iz srede svojega naroda, ki bi se pod zaščito nacionalne avtonomije mogel razvijati svobodniše. Potem bi prišla pa sedanja ali sedanjim analogna šolska društva do pravega delovanja, katero bi se omejilo izključno na raztresene naselbine med drugimi narodi.

Nemškim naselbinam je bila in je v zaščito sosebno protestantska cerkev; ta snuje sredi drugih narodov cerkvene občine, ki branijo in hranijo narodnost in jezik nemškim naseljencem. Vrhu tega so nemške manjšine in naselbine mnogo na boljem nego slovanske, ker imajo skupne vezi literaturnega jezika in skupne književnosti; te vezi pospešujejo kulturno solidarnost nemškega naroda, kakoršna se kaže pri vseh nacionalnih vprašanjih.

Nemci s svojimi kulturnimi pomočki mogli bi braniti svojo narodnost, svoj jezik tudi brez organizovane nacionalne avtonomije; in vendar gledajo, da bi na českem vstvarili vsaj parcijalno narodno samoupravo.

Toliko potrebniši so, razun Poljakov, slovanski narodi izvršitve nacionalne avtonomije, in vendar jo, rekli bi, popolnoma zanemarjajo. Da, češke stranke so takó zamišljene v historičko državno pravo, da niti mislile niso doslej o nacionalni avtonomiji. Staročehi in Mladočehi pač povdarjajo potrebo izvršenja narodne enakopravnosti; ali pri tem mislijo bolj na izvršenje te enakopravnosti od strani vlade, nego pa na nacionalno organizacijo, ki bi bila taka za narode, kakoršna je sedaj za dežele. Čehoslovani in vsi historički narodi, ki zanemarjajo stremljenje k nacionalni avtonomiji, se zajedno zagrešajo proti svojemu lastnemu programu; kajti nacionalna avtonomija je tista organizacija, ki pomirja in zadovoljuje vse pravično misleče narode, s tem pa jim jemlje strah pred izvršenjem historičkih državnih prav. Nacionalna avtonomija najbolje pripravlja pot programom historičkih narodov; mednarodno položenje zahteva, da se izvrši najprej narodna enakopravnost s pomočjo nacionalne avtonomije, ker le takó se izpodbije tista pretveza, ki trdi, da izvršenje historičkih državnih prav bi podrejalo in tujčilo pod ista prava spadajoče oddelke nehistoričkih narodov.

Čehoslovani so torej na prvem mestu pozvani in o svojem interesu obvezani, da se zaresno poprimejo točke o narodni enakopravnosti ne samo v obče, kakor doslej, temveč specialno v smislu nacionalne avtonomije.

Nacionalna avtonomija ne more nikdar škodovati historičkim narodom, ker bi le pospeševala izvršenje historičkih prav; pač pa utegne preziranje nacionalne avtonomije škodovati vsem negospodovalnim, imenoma slovanskim narodom, torej historičkim slovanskim narodom. Čehoslovani so radi svojega imena, svojega tradicionalnega mišljenja o potrebi kulturne vzajemnosti slovanskih narodov dolžni, da se odločijo za točko, ki kaže na potrebo nacionalnih organizacij s pomočjo narodne samouprave.

Blíža se moment za obnovljenje pogodbe z Ogersko. Kakor smo dokazali v drugi sestavi, hoteli bodo odločilni faktorji, da pri obnovljenju pogodbe z Ogersko bi pozitivno udeležili se tudi tostranski slovanski narodi. Ta moment bode ugoden za razne zahteve, sosebno, da se zasnuje primerna volilna reforma in da se izvrši tudi narodna enakopravnost za vse narode. Ta moment bi bili slovanski zastopniki brez razlike strank in barev dolžni uporabiti, da predložijo skupne zahteve, v katerih bi bili,

kakor rečeno, vključeni primerna volilna reforma in narodna enakopravnost v smislu nacionalne avtonomije. Tudi ko bi n. pr. Čehoslovanom ponujali še kaj ugodnišega, oni bi ne smeli odstopiti od potreb, ki jih imajo vsi negospodovalni slovanski narodi, in poleg volilne reforme je najvažnejša potreba vseh slovanskih negospodovalnih narodov ta, da se jim v soglasju narodnostnega ustavnega osnovnega člena podeli organizacija nacionalne avtonomije. Ako slovanski narodi umejo sami sebe prav, bodo tudi vedeli svojim zastopnikom glede na obnovev pogodbe z Ogersko naložiti tudi primernih dolžnostij. Takó se bližamo važni dobi, ki pa ostane za slovanske narode brezplodna, ako ne bodo njih zastopniki zavedali se važnosti pogajanja z Ogersko in iz tega izvajali primernih postulatov za slovanske narode. Naj ne ostane nacionalna avtonomija poslednja pri teh postulatih! Naj-hujše pa bi bilo, ko bi slovanski zastopniki ostali gluhi nasproti važnosti momenta za nacionalno avtonomijo. Nujnost zahteva, da bi se na to pripravljali slovanski narodi.

Ustava v Rusiji z let 1861 in 1864.

Odesa, dne 18./30. junija t. l.

(Konec.)

Važna pravica občin je tudi ta, da podeljujejo ali odpovedujejo obrtne koncesije na občinskih tleh. Tu treba omeniti sosebno krémarstvo. Kaka nesreča je za kmeta kréma! Hvala Bogu, da ruski kmeti kaj neradi dovoljujejo krémarsko obrt. Na tisoče vasij nima kréme („kábaka“). Ako upoštevamo še zakon, kateri določuje, da židi (kojih je v Rusiji kakih 5,000.000) ne smejo bivati v vaseh in posedovati zemlje, tedaj je umevno, da se vlada zares briga za kmeta. Ta skrb za kmeta je pa še bolj razvidna tudi iz ukaza, ki se sestavi sedaj k zakonu, po katerem bodo imeli kmeti odvetniško pomoč brezplačno.

Velika predpravica kmetov je po mojem mnenju tudi njihovo lastno sodišče — „volostnyj sud“. Ta volostnyj sud je kolegijalno sodišče, obstoječe iz 12 kmetov, katere voli shod (tudi „mir“ ali „mirskaja shodka“) v vsaki veliki občini (več občin, sel skupaj). Sud zboruje vsako nedeljo in praznik po službi božji. V kazenskih zadevah ima pravico razsojevati o vseh prestopkih in pregreških, kateri se kaznujejo po kazenskem zakonu z zaporom. Nalagati sme 7 dñj zavora ali občinsko delo, 6 rubljev globe ali do 20 udarcev s palico vsem občanom, ki so zagrešili kak prestopok, in ki niso stari še 60 let ali niso dovršili štirirazredne okrajne šole.

To sodišče je vsem liberalcem trn v peti, kakor v obče vsa kmetska avtonomija. Toda vprašam, kaj je za kmeta večja, hujša kazen, da sedi za malenkostno prasko tedne in mesece v zaporu, učilišču zločinov, ter pusti družino brez kruha, gospodarstvo brez nadzorstva in vodstva, ali da hkratu stori pokoro za svoj pregrešek z nekoliko udarci s palico, a ostane doma v svoji družini? Meni se zdi, da če se koga oropa prostosti, če se ga zveže v gube ali kaznuje s kako drugo „civilizovano“ kaznijo, ni za človeka nič manj poniževalno, kakor če se mu jih naloži nekoliko s palico. Ako v družini roditelji otroke kaznujejo, jih našeskajo, natepejo, je li to poniževalno? Zakaj naj bi bil torej udarec s palico v občini tako poniževalen? Liberalci so v družini navadno največji trinogi. V Rusiji so liberalci po evropskem kroju

Slovanofobi in bi radi prikrojili vso Rusijo po zapadno-evropskem vzorcu. Zato se mi zde zelo antipatiški in sumljivi. Politiško in narodno idealno organizovana švicarska republika daje udarce s palico. Ko sem potoval pred dvema leti po Švici, sem bil sam priča, ko je ukazalo sodišče v Schafhausenu preteptati dva postopača. Severo-amerikanska republika, katera pač ni absolutiška in centralistiška, nalaga Halmikom ne le udarce s palico, temveč tudi z bičem. Za kompenzacijo za ruske udarce s palico dam liberalcem to, da ruska civilna sodišča (gubernijska in prizivna sodišča s porotniki) ne poznajo smrtne kazni. Odpravila jo je carica Elizabeta pred 150 leti. V sodnem pogledu pa treba pomisliti, da nadzoruje in pregleduje država delovanje volostnega suda, da torej slučajno zlorabo zasledi in kaznuje.

Razsodbe vlasti zapisuje občinski pisar, tajnik.

V *civilnih stvarih* je volostnyj sud skoro neomejen. On razsojuje v vseh civilnih stvarih do vrednosti 100 rubljev. Ako sta pa stranki zadovoljni, je znesek neomejen. Istotako opravlja volostj vse notarske posle, napravljaja zadolžnice, kupne ter druge pogodbe in obveznosti.

Razsodba volostnega suda je neprizivna. Istotako razsojuje brez priziva tudi tedaj, ako jedna stranka ni kmet, a je s tem razsodiščem zadovoljna. Kolikor je meni znano, nima kmetski stan nikjer tolike avtonomije. Kakor torej vidite, je vse tako urejeno, da odpravi kmet vse le doma. On ne pozna nobenih okrajnih zastopov, okrajnih sodišč, davčnih uradov, žandarjev, notarjev itd. itd., kateri v zapadni Evropi kmeta ogromno denarja stanejo, ga podé za vsako malenkost po cele dneve sem ter tja, ga odvajajo od dela in se vtikljejo v vsako njegovo najmanjšo stvarco.

Slično, toda ožjo avtonomijo ima :

I. Obrtniški stan (meščanin). Obrtniki si volijo posebnega starosta in upravitelja ter svoje posebno sodišče [remeslennyj (rokodelski) sud], katero razsojuje v prepirih med mojstri in pomočniki, med mojstri in naročniki in varuje učence proti mojstrom.

II. Trgovski stan ima svojega izvoljenega starosta, svojega upravitelja in svoj izvoljeni sud v vsakem gubernijskem mestu in svoj „torgóvyj komitet“, da zastopa njegove zadeve pred vlado.

III. Svečeništvo ima svoj posebni „duhovnyj sud“.

IV. Plemstvo ima tudi svojo posebno upravo, svoj plemiški shod („dvorjánskoje sobránje“), da ukrepa o njegovih stanovskih stvarih.

Vsi stanovi imajo vrhu tega svoje izvoljeno sirotsko sodišče („sirotskij sud“) in posebno komisijo za razdeljevanje davkov.

Nadaljno avtonomijo imajo mesta. Njim na čelu stoji mestni sovét („duma“) in „uprava“ (magistrat). Aktivno in pasivno volilno pravo imajo tu vsi, kateri imajo za 3000 rubljev premoženja.

Potem sledé okrajni zastopi („ujezdnoje zemstvo“) s svojo „upravo“. V ta zastop volijo: vsi kmeti, kateri volijo tudi v volostj, vsi mestni volilci in vsi „zemljevlástelcy t. j. nekmetski posestniki velikih zemljišč, bodisi da so plemenitaši ali ne. V ta zastop volijo tudi svečeniški. Število poslancev je približno 30. Skoro polovico teh je kmetov. Kompetenca mestnih občin in okrajnih zastopov ni ožja nego v Avstriji. V krajih, kjer je malo ali nobednega plemiča, so kmeti tudi predsedniki okrajnih zastopov in mirovni sodci, kateri so izvoljeni od teh zastopov, na primer v Vjatki in Permi.

Največa avtonomna institucija so deželni zbori v vsaki guberniji („gubernskoje zemstvo“) s svojim odborom (uprava). Njihovo zastopstvo se voli iz okrajnih zastopov, iz jedne šestine njihovih članov. Delokrog gubernskih zastopov je vsaj tolik, kakor v Avstriji, morda še več. V poslednjem dopisu opišem delokrog jednega, najbolj znanega mi zemstva, besarabskega namreč.

Nedostaje torej v Rusiji še osrednjega parlamenta ali, kakor se prevaja v Rusiji „govorilnja“ (Plauschstube). Parlamente, kakoršni so v Švici in tudi v Franciji, še cenim; toda nikake vrednosti nima jo v Italiji, Nemčiji, na Ogerskem. Tudi v Cislajtaniji so vse stranke nezadovoljne s parlamentom, kje je torej njega vrednost. Podlaga avstrijske ustave, pogodba z Ogersko, se je ustanovila izvenparlamentarično, t. j. med Ogersko in krono. Sprava s cesko more nastati tudi le tem potom. Kdo naj se potem navdušuje za tako ustavo? V Dunajskem parlamentu se ne dela skoro ničesar drugega, nego govori in prepira, predbaciva kake ljubeznivosti in zanaša isto neplodno strast v občinstvo.

V Rusiji se kujejo zakoni na sledeči način: Skličejo se komisije v Petrograd, katere obstoje iz ministerskih uradnikov, specialistov-profesorjev in iz državljanov-praktikov. Namerava se na primer sestaviti gozdni zakon. Komisija obstoji v tem slučaju 1. iz nekaterih ministerskih uradnikov, 2. iz profesorjev na gozdnarski akademiji, 3. iz posestnikov gozdov in lesnih trgovcev. Meni se zdi, da taka komisija izdela boljši in vsestranski koristnejši zakon, nego marsikateri parlament, v katerem odločuje črevljár o slikarstvu in kak „padar“ o najtežjih in najbolj zamotanih narodno-gospodarskih vprašanjih itd. Tak način sklepanja zakonov, kakoršen je v Rusiji, je mnogo hitrejši, ne vzbujá nikakih strastij in ne stane prav nič, razven nekaterih redov, katere dobé državljani-praktiki, ki so bili v komisiji, a morajo za to še takso plačati. Načrt zakona se razglasi davno prej, nego se skliče komisija. V novinah se razpravlja vsebina zakona na vse strani in shodi specialistov jo pretresujejo na dolgo in široko. Tako n. pr. sedaj novi kazenski red. Nobednega mesta ni, v katerem ne bi odvetniška in pravniška družtva izrazila svojega mnenja in ga poslala vladi. Na ta način je n. pr. sedanji finančni minister Witte — postal minister. Bil je 20 let uradnik neke zasebne železnice, bil je poklican v tarifnih zadevah v Petrograd v komisijo kot praktik, ugajal je ministru Višnegradskemu, kateri je postal na isti način minister, in Witte je postal pomočnik ministra in napolned minister. Tako imajo tudi osebne zasluge prosto pot. Sokrat pravi na nekem mestu, ako se ne motim v svoji oporoki „Kriton“: „Samo izvedenci naj kujejo zakone in dobri zakoni delajo dobro državo“.

K zaključku naj navedem nekoliko statistike. Cislajtanija ima za 4000 milijonov dolga na kmetskih posestvih in pasivno trgovsko bilanco (prim. zadnje budgetno debato v Dunajskem parlamentu). Rusija nima nikakih dolgov na kmetskih posestvih in trgovska bilanca ima + 300 milijonov mark. Rusija izda za jednega človeka 25, Avstrija pa 48 mark. V Rusiji spada na jednega človeka 4,65, v Avstriji pa 10,57 mark državnega dolga. Naseljenje se pomnoži v Rusiji vsako leto za 1,40%, v Avstriji pa za 0,64% (Prof. Hickmann, Statistik, Wien 1895). „Na njihovem sadu jih spoznaste“, pravi Gospod!

Ja sam sretan . . .

Ja sam sretan, dušo mila
Kad te samo vijet mogu,
A što t' moje srce želi,
Poanato je višnjem Bogu.

Ja sam sretan, kad me tvoje
Blago oko motrit stape,
Jer mi skine svaku brigu
I izd'jечи srca rane.

У Бару, (Црна Гора) 1895.

Ja sam sretan, kad ti spazim
Mili osmjeh na tv'a usta
Tad me prođe i razmine
Svaka tuga i jad pusta.

Ja sam sretan, kad te vidim
Na prozornih je si stala, —
Vedri mi se nebo moje,
A ti si mu zvijezda mala.

Ja sam sretan, kada slušam
Anđeoski glasak tvoji,
On mi srce slahju hrani
I milienom dušu poji.

Ja sam sretan — dopusti mi —
Da izrecem kriomice:
Kad na može krilu jesi,
Te ti ljubim bajno lice.

Мило Јововић.

BALADA.

V megleni noći na sredi ravni
V samotni kóci luč gori.

Pri pēči stara mati sloni
Zatisnil jej spanec je trudne oči.

Pri luči sedi pa dekletce mladó
Kolóvrat góni z úrno nogó.

Med rožnimi prsti jej teče nit,
Po lici jej radosti žar je razlit.

— „Si slišala hči?! ta vražji ptič.
Moj bog, v sorodu bo zopet mrlič!

— Kédár še sem čula glasove te,
Umrlo je vedno človeško srcé.

Na steni ura stara pršči,
Udari počasno štirikrat tri.

Deklé se po mamicí pazno ozré,
Deviško si nedrije skrivno odpré.

Prevzemlje ji dušo ogenj čist,
Razgrne in čita in čita list.

In lice razvneto ji pobledi,
V očeh pa globókih se solza iskri.

— Si slišala hči? že spet se glasi . . .
Odleti, odleti mi ptica ti

A hči se ne gane, kolóvrat ne gre,
Pred oknom pa jablane listi vršé“.

„Zdravstvujem naj in pozabim teh sanj,
Pozabim naj njega, ne mislim več nanj!“

Kopné ji psi, drhti srcé,
Pred oknom pa jablane listi vršé.

In listi vršé v polnočni mir,
Zamolcklo v vršenje zapóje skvovir.

„Uhu! uhu!“ se pesen glasi,
Iz spanja se mamica probudi.

Alastor.

Pobirki z Dunaja. VI.

Uže pri poročilu o posamičnih odrh označil sem nekatere igre, ki se mi zde primerne za naše občinstvo. Dunaj je metropola, in tudi v dramatičnem pogledu močno vpliva na manja mesta. A Ljubljansko gledališče ima ves drug, mnogo več in vzvišenejši pomen nego kak provincijalni nemški oder, to naj bo odsev našega kulturnega življenja Izvirnih del dramatičnih imamo jako malo, in še od teh nimajo vsa prave cene, vendar ozira naj se v prvi vrsti na domačo Muzo. V tem se je doslej preveč grešilo. S tem nikakor nočem opravičevati smešnega in nadutega lokalnega patriotizma. Nadalje ne pozabimo, da smo Slovani. Bogata slovstva sorodnih nam jezikov so nam v obče le premalo znana; uprav gledišče soznanjalo naj bi širše občinstvo z odličnimi slovanskimi proizvodi. Izbirajmo pri najboljšem, a ni nam treba vikati o neslovanskem mišljenju, ako ne dopadajo „Graničarji“. — Dalje moramo vendar edenkrat skušati tudi klasična dela udomačiti na našem odru Čegnar je uže za diletanski oder slovenil Schillerja, a pri naših toliko boljših sedanjih razmerah ga še vedno ne upamo uprizoriti. Vsako malo nemško gledišče daje klasične predstave; gotovo ne dovršeno kakor v metropolah, — no tudi pri nas ni najslabše, in ako tudi pričetkom ne vspe dobro, saj tudi igralci potrebujejo izobražbe, in Goethejev izrek „Es wächst der Mensch mit seinen höheren Zwecken“ se uresniči tudi pri njih. In mojster vseh mojstrov — Shakespeare! Poznal sem po čitanju vsa njegova dela, a šele potem sem ga prav poznal in prav cenil. Žal da nisem videl vseh, da sem se moral omejiti le na nekatera; ali ta ostanejo mi vedno v spominu. In tako, mislim, godilo bi se tudi drugim. Postulat izobraževalne naloge gledišča našega je, da sprejme klasične igre v svoj repertoar. —

Pa morda mi bo kdo ugovarjal, da za take predstave nimamo občinstva. Žalostno bi bilo, da ne bi šteli Slovenci toliko inteligencije, ki se zanima za to. Sicer pa je naloga gledišča, oziroma njegovega vodstva, vzgojiti in izobraziti si občinstvo. Podajajo naj se le redno dobre igre, seveda, po možnosti skrbno in dobro predstavljene, in gotovo ne le izobraženci, temveč tudi preprosti obiskovalci najdejo na njih svoje veselje. Seveda, repertoar mora se skrbno zbirati. Pred 70 in 60 leti se je tudi na dvornih glediščih šopiril Kotzebue, dandanes ne dobiš njegovih del na nobenem odru več, — a naš repertoar ima še vedno: „Vrbano Debe-

luharja“ in „Zmešnjavo nad zmešnjavo“. — Tako seveda ne gre! Podajte občinstvu danes „Viljema Tella“, — jutri kako Anzengruberjevo kmetsko igro, — pojutranjem Raimundovega „Zapravljivca“, — potem Jurčičevo „Veroniko Deseniško“, — zatem kako dobro češko veselo igro itd., in videli boste, ali bo še kaj onih, ki se bi navduševali samo za „Lumpacij-Vagabunda“ (ki pa še nikakor ni slab) — ali celo za „Vrbana Debeluharja“.

Konečno opomnim naj le še na nasovet, ki ga je donesel „Slovanski Svet“ v 14 štev. t. 1 zaradi popoldanskih nedeljskih predstav in njih poseta z dežele. Uprav sedaj, ko bo po potresu obisk gledišča trpel gotovo jako mnogo, treba bi bilo na ta način pomnožiti dohodke, zajedno pa dati priliko onim prebivalcem, ki niso trpeli po tej grozni nesreči, da se v Ljubljani, središču Slovenije, zabavajo in izobražujejo. Tudi mesto samo imelo bi od takega pritoka kolikor toliko koristi.

Sicer si ne obetam preveč vspeha od svojih razprav; naša „intendanca“ je trmoglava, in „Slov Svet“ je v prokletstvu pri obeh strankah, torej njegova, če še tako pametna beseda, ne velja dosti, kljubu temu storil sem svoje. In tako priporočam se Vam, g. urednik upajoč in želeč, da sem ustregel Vašej želji.

Severus.

OGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele.

Običajna priloga našemu listu je morala pri tej številki radi nepričakovanih zaprek izostati. Priredimo jo drugi pot.

Trst. Prešlo nedeljo je priredilo pevsko društvo „Velesila“ v Skednju veselico s petjem, godbo in plesom, ki se je obnesla prav dobro. Nameravano deklamacijo „Mi vstajamo!“ je slavna vlada blagovolila prepovedati. Istotako se je prepovedalo tudi srečkanje na dobitke. Nad drugimi točkami se ni nikdo izpodtikal, zato so se smele izvršiti in so se izvajale, z največo preciznostjo.

„Kmetijska in vrtnarska družba za Trst in okolico“ je izročila po d.r.u. M. Pretnerju poljedelskemu ministru spomenico o poljedelstvu v Tržaški okolici. To spomenico je družba dala natisniti in jo razdeliti med tržaške okoličane. V njej popisuje žalostne razmere naših okoličanov v gospodarskem pogledu in nasvetuje sredstva, s katerimi bi se dalo to stanje zboljšati. Naši poljedelci naj bi jo pazno čitali in si skušali tudi sami pomagati s tem, da odpravijo nekatere nedostatke.

Istra. Dne 25. t. m. se je vršila v Opatiji glavna skupščina družbe sv. Cirila in Metoda za Istro. Udeležba je bila mnogobrojna ne le od odbora in odposlancev, temveč tudi od članov vse Istre. Iz odborovega poročila je razvidno, da je družba marljivo delovala, zgradila nekatera šolska poslopja sama, drugim pa pripomogla do zgradbe. Mesto pokojnega d.ra. Dukića je izvoljen v razsodišče dr. Trinajstič, v odbor pa mesto d.ra. Stangerja kapetan Jakob Jurković. Zborovanje je zaključil predsednik dr. D. Vitezić z živio-klicom na cesarja.

Goriško. Deželnozborske volitve so razpisane za kmetske občine na dan 16. septembra, za mesta, trge, industrijske kraje in trgovinsko zbornico na dan 19. septembra in za veleposestvo pa dan 23. in 25. septembra t. l. Priprave so se uže pričele na italijanski in slovenski strani. Italijani, kakor je razvideti iz njihovih listov, bi radi vplivali tudi na slovenske volilce, da bi volili „zmerne“ poslance. Ako jim bodo pomagali izvestni faktorji, ako se bo vplivalo na duhovščino in učiteljstvo, utegne se jim posrečiti, da pridejo v deželni zbor kaki kimavci.

Vipavska železnica z normalnim tirom je menda povsem zagotovljena. Vlada predloži državni zbornici načrt te železnice jeseni ali najpozneje spomladi. Ž njo mnogo pridobi lepa vipavska dolina v gospodarskem in in kulturnem pogledu.

Na Goriški gimnaziji je bilo letos 26 abiturijentov, med temi 15 Slovencev in 11 Italijanov, *nobednega Nemca*, a gimnazija je vendar-le nemška.

Bivši naučni minister Madejski je rekel, ko je razvijal v državnem zboru svoj program, da rad ustreže vsaki prošnji v šolskem oziru, ako soglašati obe narodnosti iste dežele v tem šolskem vprašanji. Vendar se na prošnjo slovenskih in italijanskih poslancev, da bi se ustanovile na Goriški gimnaziji slovenske in italijanske vsporednice, ni oziral v dobi „odkritosti in resnice“. Vrgel je Slovencev le Celjski grizljal, da ohrani pokorne sluge v Hohenwartovem klubu in s tem podaljša življenje koaliciji. Za 450.000 štajerskih Slovencev se je milostno dovolilo 1500 gld., dočim troši država za 15.206 na Primorskem *našteti* Nemcev mnogo nad 200.000 gld., ako pomislimo, da vzdržuje za to peščico Nemcev tri gimnazije, dve realki in tri ljudske šole ter poučevanje nemščine na nekaterih slovenskih šolah. Nasprotno pa nima 348.340 Slovencev in Hrvatov na Primorskem niti jedne polovičarske gimnazije ali realke. Tako izgleda narodna enakopravnost na Primorskem po členu XIX. osn. zakonov!

Fran grof Coronini je, kakor smo uže poročali, odložil svoj mandat. Njegovo pismo na svoje volilce je jako značilno, zato naj je navedemo v polnem obsegu. Ono se glasi:

„Svojim volilcem! Vsled splošno vladajoče pretežnosti narodnostnih idej so se žalibog povsod tako razvile narodne protivnosti, da ni več prostora načelom, ki jih jaz spoznavam in katerih ne morem zatajiti.

Če si nisem nikdar domišljaj, da morem vsakomur

ustreči, imam zdaj celó povod misliti, da *ne morem skoro nikogar več zadovoljiti*.

Po vesti mi torej ne ostaje drugega, nego da povrnem v Vaše roke državnozbornski mandat, s katerim ste me večkrat počastili in kojega izvršenje mi postaje *od dne do dne tem mučniše*, ker so se pri volitvah združevali na moje ime glasovi raznih političnih in narodnih strank.

Poslavlja se od Vas, prosim, sprejmite izraz iskrene hvaležnosti za laskavo zaupanje, katero ste mi blagovolili ohraniti skozi dolgo let in koje mi ostane trajno v prijaznem spominu.

V st. Petru, dne 25. julija 1895. *Fr. Coronini.*“

Kranjsko. Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda razglušuje vabilo k X. redni veliki skupščini družbe sv. Cirila in Metoda, katera se vrši v Kranju v četrtek dne 8. avgusta t. l. Vspored: I. Sv. maša v mestni dekanjski cerkvi. II. Zborovauje ob 11. uri v čitalnični dvorani. 1. Prvomestnikov nagovor. 2. Tajnikovo poročilo. 3. Blagajnikovo poročilo. 4. Nadzorništva poročilo. 5. Volitev jedne tretjine družbinega vodstva in pa še jednega vodstvenega uda mesto umrlega odbornika Mateja Močnika. Po pravilih izstopijo letos naslednji udje družbinega vodstva: dr. Drag. Bleiweis pl. Trsteniški, dr. Ivan Dečko, Gregor Einspieler, Anton Žlogar. 6. Volitev nadzorništva (5 članov). 7. Volitev razsodništva (5 članov). Odhod iz Ljubljane z navadnim vlakom ob 7.10 uri zjutraj. Po zborovanji skupni obed. Odhod iz Kranja ob 8.09 uri zvečer z navadnim vlakom.

Tržič, o katerem smo zadnjič poročali, je vendar dobil svojega župana v osebi doslejnjega župana manjšine. Svetovalci pa pripadajo večini. S tem je končan dolgotrajni boj.

Jutri priredi politiško društvo „Jednakopravnost“ v Idriji javen shod, kateri se vrši na pristavi g. Leskoveca v Spodnji Idriji. Govorili bodo na njem razven članov tudi povabljeni gosti gg. dr. Ferjančič, dr. Majaron in dr. Tavčar. Ob tej priliki bi bilo pač umestno, da bi se razpravljalo vprašanje, kaj bode z Idrijo, ki je tako ločena od družega sveta, v slučaju večega naraščaja in opešanja rudnika? Na rešitev tega vprašanja mora biti Idrija vedno pripravljena, drugače pride lahko kdaj v največjo bedo.

Deželni zbor kranjski je razpravljal v svojih izrednih starih sejah, razven o lokalni železnici Ljubljana-Vrhnika, samo o sredstvih, kako bi se pomagalo deželi, sosebno Ljubljani vsled škode, prizadete vsled potresa. Stavil se je tudi predlog o eksproprijacijski pravici mesta. Konservativci so mu nasprotovali iz dobro umevnih razlogov.

Koroško. Tiskanje knjig družbe sv. Mohora je skoro dokončano. Za razpisana darila je tekmovalo okrog 40 spisov, toda odbor jih je sprejel le šest, nagradil pa ni z darilom nobenega. — Družba šteje letos 72.097 članov. Njihovo število se je torej zvišalo letos za 6145 proti lansnemu letu. Posamezne škofije izkazujejo to-le število: 1. Goriška 7244. 2. Krška 5562. 3. Lavantinska 23.976. 4. Ljubljanska 29.066. Tržaška 3423. 5. Sekovska 430. 7. Somboteljska 312. 8. Zagrebška 543. 9. Senjska 193. 10. Videmska 157. 11. Poreška 110. 12. Razni kraji, Amerika in Afrika skupaj 1.071.

Ukaz, da se gorenji Korošci ne smejo sprejemati na gimnazijo v Celovcu, je prišel v razpravo v Celovškem mestnem zastopu. Odbornik Haderer je trdil, da Nemce nalašč tišče v Beljak, da bi prišlo v Celovec tem več

slovenskih dijakov in bi se Celovška gimnazija „poslovenila“, kakor Celjska.

V „Slovenskega Naroda“ št. 171. opisuje več koroških Slovencev žalostno stanje duhovščine in slovenskih vernikov pod vladno Celovškega škofa d. ra Kahna. Iz svoje okolice je izključil Slovence in imenoval svojim kancelarjem trdega Nemca, če prav ima ta mnogo opraviti s Slovenci, pa ne pozna ne njihovega jezika, ne njihovih razmer. Pri vizitacijah se znaša nad slovenskimi župniki in kapelani, ako se ne uklanjajo deželni vladi in njenemu predsedniku. Slovenske duhovnike pošilja med trde Nemce, med Slovence pa take, kateri niti besedice ne znajo slovenščine. In ti naj bodo vernikom voditelji, naj jih podučujejo in sprovedujejo — s pomočjo tolmačev? Tako je n. pr. poslal v slovenski Pliberk trdega Nemca Eichholzerja, kateri ima tudi nalogo poučevati otroke v šoli v Ljubičah, kjer so izključno le slovenski otroci. Iz slovenskega št. Jurja v Ziljski dolini je premestil českega, slovenščine zmožnega farnega oskrbnika Josipa Svatonu v nemški št. Mohor, na njegovo mesto pa poslal trdega nemškega kapelana, kateri slovenščine nič ne razume. Podpisanci se čudijo, da slov. kat. politiško društvo ničesar ne stori proti temu, in pravijo, da če se ne spremené razmere, se pritožijo naravnost v Rim, ker upajo kaj doseči.

Stajersko. Kako „krivico“ delajo Nemcem spodnje-stajerski Slovenci, ko zahtevajo slovenske vspelednice na gimnazijah, kaže število učencev po narodnosti. V Celju je bilo v minoletem šolskem letu 237 Slovencev in 122 Nemcev, v Mariboru 294 Slovencev in 131 Nemcev, v Ptujju pa 61 Slovencev in 41 Nemcev. Pri vsej umetni štetvi je torej na spodnje-stajerskih gimnazijah 592 Slovencev in 294 Nemcev, ali na jeden razred pride povprečno 30 slovenskih in 15 nemških dijakov. — Se očitnejša je pa „krivica“, ako se pomisli, da je na Spodnjem Stajerskem 395.353 Slovencev in 47.743 Nemcev. Vsega neposrednega davka se plačuje na Spod. Stajerskem 1.141.147 gld., od katerega spada 905.064 gld. na deželo, ki je skoro izključno slovenska, in 236.083 gld. na mesta in trge. Ako bi bila torej mesta in trgi popolnem nemška, plačujejo vendar Slovenci, kojih je vsaj osemkrat toliko, kakor Nemcev, skoro štiri krat toliko davka kakor Nemci. Vbogim Nemcem ne kaže torej drugega nego izseliti se iz dežele, v kateri so tako zatirani.

Celjski Germani, na čelu jim sodni pristav dr. Wokaun, se hoté dobro okoristiti z gimnazijo, na kateri se bodo poučevali slovenski dijaki v treh predmetih na slovenskem jeziku. Izdali so oklic na nemški narod, v katerem z ginljivimi besedami prosijo miloščine, da si ustanové v Celju svoj „Deutsches Haus“ in „Deutsches Studentenheim“. Samo tedaj, pravi oklic, ako jim sorojaki uslišijo to prošnjo in pošljejo dosti denarja, se upajo še rešiti. To je nujno potrebno v hudem, „vsiljenem“ jim boju za njihovo sveto stvar. „Z vašimi darovi“, zaključuje oklic, „kujete krog nas jekleno vez, katera nikdar ne pusti odtrgati naših src, vsega našega mišljenja in čuvstvanja od velike duševne in idealne lastnine našega velikega nemškega naroda, kateremu hočemo zvesti sinovi biti ter ostati sedaj in vekomaj!“ — Zares ginljivo! Kateri kamen naj bi se ne omečil?

b) ostali slovenski svet.

Državnozbornske razmere je razjašnjeval te dni svojim volilcem konservativni državni poslanec Ebenhoch. Nekateré njegove besede so zelo značilne za mnenje nemških konservativcev, zato naj jih tndi mi navedemo,

ker se tičejo naravnost Slovanov. Početkom pravi dr. Ebenhoch, da bode tudi bodoča definitivna vlada imela na svoji strani nekako koalicijo, v kateri bodo sedeli tudi nemški liberalci, dasi morda ne vsi. Toda odločilni faktor bodo Poljaki in konservativci. „Le-ti“, pravi, „so naravni in historiški zavezniki proti vsaki centralistiški, nemško-liberalni, proticerkveni politiki. Poljaki so na najmerodajnejšem mestu zelo spoštovana in priljubljena stranka. Grenke čase, hude nesreče je poljski narod prestal; kakor morda nobeden drugi, je videl desetletja kršiti svojo srečo; kakor težko kak drugi, je čutil krivico narodne nestrpnosti (?). Kot skušeni možje hodijo sedaj njegovi zastopniki po poti politiške zmernosti, a ne manj narodne pravičnosti (proti Rusom v Galiciji?), požrtvovalnega domoljubja in zvestobe v verskih dolžnostih (z lidom Blochom v svoji sredi!), in tega doslejnjega postopanja niso še obžalovali. — Mladočehi imajo v svoji sredi veliko število jako odličnih veščakov. Njihovo radikalno postopanje jih je pa privedlo predaleč, da bi mogli kar čez noč spremeniti svoje vedenje. Tesnejše zveze z njimi ni tako hitro pričakovati, ker bi vrhu tega za naša verska vprašanja najbrže niti glasovali ne“. Naposled želi dr. Ebenhoch še s krščanskimi socialisti tesnejše sveze, kajti ta stranka, pravi, mu je simpatiška, ker je premagala liberalce na Dunaju. H koncu omenja še zasluge svoje stranke, katere obstoje v tem, da so liberalci v državnem zboru vedno ukrenili svoj tilnik pred konservativci.

Čehi. Na Kralj. Vinohradih so se imele vršiti volitve župana, a se niso mogle zvršiti zaradi odsotnosti staročeskikh mestnih odbornikov. Svojo odsotnost opravičujejo s tem, da se mladočehski odborniki niso držali kompromisa, po katerem imajo Staročehi pravico predlagati tri Mladočeha, izmed katerih se izvoli župan.

Narodopisna rastava se marljivo obiskuje. Do sedaj jo je posetilo uže skoro 900.000 oseb. Tako se je nadejati, da še v tekočem mesecu doseže število obiskovalcev jeden milijon.

Čehi v Dunajskem okraju Favoriten nameravajo postaviti svojega kandidata pri prihodnjih mestnih volitvah. Antisemiti, kateri se imajo zahvaliti za svoje zmage na Dunaju v prvi vrsti Čehom, so zaradi tega v skrbeh. Isti dr. Lueger, kateri je glasoval proti Celjski gimnaziji, kateri sploh kaže povsod svoje nemško-nacijonalno mnenje, — si je upal reči na volilnem shodu v Favoritih: „Naloga vseh, kateri so voditelji posameznih narodnostij, mora biti ta, da skušajo konečno doseči mirno spravo. Samo jedno željo bi imel, da bi Slovani v tem okraju, ako pride do ožje volitve, glasovali z antisemiti. Naj le pomislijo, da smo njihovo položenje ravno s tem poboljšali, da naša stranka ni nikdar dopuščala zaničevanja Slovanov (?).“

Pravno-zgodovinski državni izpit je delalo letos v juliju na českem vseučilišču v Pragi 117 pravoslovcev. Razven sedmih so izpit vsi z dobrim vspehom napravili, kar jasno svedoči o pridnosti českih dijakov.

Česko-politiško društvo za gornje Moravsko je hotelo prirediti shod, na katerem bi bil govoril Mladočeh Tvrđik o vprašanju: „Se li smejo nazivati katoliško-politiška društva katoliškimi?“ Olumuško glavarstvo je pa zaradi te točke shod prepovedalo, češ, da bi se s tem politiška nasprotstva še bolj poojstrila. . .

Galicija. Volitve v deželni zbor gališki se bodo vršile koncem septembra in začetkom oktobra. Volilno gibanje je živahno, toda ne več tako jednotno, kakor nekđaj. Posebno se kaže, da se kmeti ne pusté več tako

slepo voditi od plemičev. Organizujejo se samostojno in postavljajo kandidate iz svoje srede.

Uredništvo „Галичанна“ pripravlja izlet na narodopisno razstavo v Pragi. Ta se bode vršil dne 20. avgusta neglede na število udeležnikov. V Pragi ostanejo tri dni in se povrnejo domov ali naravnost, ali pa čez Dunaj in Budimpešto.

Nemška gimnazija v Ljvovu, katera je štela še nedavno 700 dijakov, imela jih je v prošlem šolskem letu samo 306. V pripravljalnem razredu jih je bilo 48. Po materem jeziku je bilo 115 Nemcev, 141 Poljakov, 40 Rusov in 4 Madjari. Po veri je bilo 153 Židov, 90 katolikov, 44 unijatov, 11 protestantov in 2 kat. Armenca.

Pisalo se je, da se osnuje v Ljvovu ženska gimnazija. Neka gospa Jadviga Kosko je hotela darovati več tisoč goldinarjev v to svrhu. Sedaj se je pa skesala, — ker se omoži, in iz gimnazije ne bo nič, dokler ne bo denarja.

Bukovina. Zelo značilne so številke, katere kažejo narodnost in vero dijakov na gimnaziji v Černovcih. Vseh javnih učencev je štela gimnazija v prošlem šolskem letu 785. O teh je bilo po narodnosti 487 Nemcev (med njimi 398 Židov!), 123 Rusov, 94 Romunov in 92 Poljakov. Po veri je bilo 398 Židov, 140 katolikov in 72 ruskih in armenskih unijatov. — Iz tega se vidi, kdo vzdržuje nemštvo v slovanskih zemljah in kako kmalu popolnem izpodrinejo Židi kristjane iz vseh boljših krogov. A proti temu se ne ganejo ne vsi narodi, ne država!

Rusija. Lista „Figaro“ in „New-York Herald“ sta objavila neke točke, katere tvarjajo baje pogodbo o rusko francoski zvezi. Novine razpravljajo o tej novici uže dalje časa in se prepirajo, obstoji li sploh kaka pogodba, kdaj je bila sklenjena, kaka in ali je razglašena prava njena vsebina. Večina je tega mnenja, da nekaj dogovorov obstoji, a da navedene točke niso prave, niti popolne. Vedó pa naposled vsi skupaj ne ničesar pozitivnega in jih le jezi, da se Rusi tako malo menijo za njihovo ugibanje. Naj le glodajo to kost, saj sedaj v pasjih dneh imajo tako ali tako malo posla.

Ruski konzuli pregledujejo potne liste v Rusijo samo v tem slučaju, ako se more lastnik potnega lista izkazati, da je krščanskega veroizpovedanja. Vsled tega je avstrijska vlada obvestila politiške oblasti, da naj obvestijo one, kateri nameravajo potovati v Rusijo.

Bolgarija. Prošlo nedeljo so obhajali v Sredcu spomin na one bolgarske častnike, kateri so bili ubiti v makedonski ustaji. Po službi božji je bil sprevid po mestu, katerega se je udeležilo do 5000 oseb, med njimi tudi več častnikov. Več govornikov je proslavljalo junake, kateri so padli v boju za narod. Pred knezovo palačo je govoril Kitančev, rekši, da ustaje ne bode mogel nikdo udušiti. Svoboda zahteva žrtev, a za žrtve so Bolgari pripravljani. Vsi so pripravljani umreti za svobodo v Makedoniji.

Čegav sluga je bil Stambulov, je razvidno iz krogov, kateri žalujejo po njegovi smrti. Največe sožalje izražujejo gospé Stambulovi židovski Madjari. Poslali so venec na Stambulovo krsto in mislili poslati tudi deputacijo. Toda ustrašili so se menda sprejema, kateri jih je čakal v Bolgariji. Na kolodvoru se je zbralo mnogo ljudstva, ko se je raznesla vest, da pridejo Madjari z vencem. Sprejeli bi jih bili baje — z gnjilimi jajci. V Bolgarijo si torej niso upali, zato pa je mestni zastop v Budimpešti izrazil svoje sožalje gospé Stambulovi. Tej svoji izjavi dostavlja, da Madjari so vedno gojili simpatije do bolgarskega naroda (!). Kardinalna točka v njihovi medna-

rodni politiki je bila doslej in ostane tudi vedno v bodočnosti: politiška samostojnost (?) Bolgarije v interesu Ogerske in tudi evropskega ravnotežja. — Bolgari so seveda kar ganjeni te bratske ljubezni vitežkih prijateljev Bolgarije — Madjarov.

Zaprli so več oseb, katere so baja deležne napada na Stambulova. Od jedne strani se trdi, da so zarotniki nekoliko dnij pred napadom prisegli maščevanje na grobu Panice. Nasprotno pa opisuje jeden izmed obdolžencev, Tufekžijev, v pismu na svojega brata razmere drugače. On odločno protestuje proti temu, da bi bil on kaj kriv napada. Med atentatom je bil on doma v družbi peterih oseb, katere bodo pa to tudi spričavale. Stambulov je rekel, da je Halev, tajnik Panice, napadalec. Haleva pa niti v Bolgariji ni. Stambulov je imel agenta imenom Spirikostov. Ta se je sporazumel z onimi Bolgari, kateri so hoteli iti v Makedonijo agitovat proti Turčiji. Stambulov mu je dal 40.000 denarja in priporočilno pismo na turško vlado. Zarotniki so pa to pri njem zasledili in jih je to izdajstvo tako razkačilo, da so agenta takoj ubili ter se povrnilo v Sredec, da bi še Stambulova umorili. — Je li to resnično, je težko verjeti.

Bolgarska deputacija se je vrnila čez Kijev in Dunaj domov, kjer jo je narod radostno vsprejel. Na poti so jo obsipali razni časnikarji, da bi izvedeli kaj o vspehu njene misije. Neki sotrudnik „Nove Preše“ je imel na Dunaju pogovor z metropolitom Klementom. O tem piše: „Metropolit Klement je visok, vitek mož kakih petdesetih let z bledim inteligentnim obličjem, koje obdaja črna brada. Njegove temnosive oči kažejo odločnega in preišljenega moža“. Metropolit je rekel med drugim: „Nikakor ni res, kar se trdi v inozemstvu, da je Stambulov poznavač pravi čut bolgarskega naroda, in da je zato Bolgarijo Rusiji odtujil. Nikdar se javno mnenje v zapadni Evropi ni tako britko varalo, kakor v tem pogledu. Da se spozna pravo mnenje bolgarskega naroda, je treba slišati samo bolgarski narod. Ljubezen Bolgarije do Rusije ne datuje od danes ali včera; ona je naravna posledica sorodstva krvi in vere, katera nas veže z velikim ruskim narodom. Ta ljubezen se s silo lahko zatira, toda uničiti je ni možno. Tudi politiške stranke v Bolgariji so jedine v ljubezni do Rusije; ako so med temi strankami nekatera nasprotstva, tedaj izvirajo iz želje po nadvladi. Ljubezen Bolgarije do Rusije ne izvira samo iz hvaležnosti osvobojenca k osvoboditelju, temveč tudi iz čuta solidarnosti vseh Slovanov. — Knez ve sedaj sam prav dobro, kaj mu je storiti, da utrdi svojo dinastijo in se spravi z Rusijo. Blagovoljni sprejem kneza Lobanova bi nam uže sam po sebi lahko zadoščal, da smatramo spravo Rusije z Bolgarijo možno. Toda med svojim razgovorom s knezom Lobanovom smo dobili še druge dokaze, da je Rusija Bolgariji naklonjena; toda ti dokazi spadajo k visoki politiki, zato ne smejo priti v javnost. Tudi pri moji skoro jednourni avdijenciji pri Njega Veličastvu carju Nikolaju II. je bil ta tako milostiv in blagovoljen, da smo sedaj zagotovljeni o srečni bodočnosti Bolgarije. Sedaj smo prepričani, da bo imela Bolgarija pravoslavno dinastijo, prav trdno prepričani, kajti knez Ferdinand ve ravno tako dobro, kakor mi, da bolgarska dinastija mora biti pravoslavna, da mora biti jedina v isti veri z narodom“. — Sotrudnik „Moskovskih Vedomostij“ je tudi imel razgovor z metropolitom Klementom. Rekel mu je med drugim o Stambulovu: „Mari mislite, da je Stambulov poznal Rusijo? V sememšču v Odesi je bil le kake štiri mesece in potem je bil iztiran radi

socijalistiških idej. Razven tega je bil Stambulov, kakor mnogi drugi v Bolgariji, samo mož s človeškimi slabostmi. Vladeželjnost ga je preslepila, a do vlade je mogel priti tačas le oni, kateri se je pokoril evropskim vladam, katere so nalašč hotele odtujiti Bolgarijo Rusiji. Sedaj so hvala Bogu prešli časi Stambulovih grozovitostij. Sedaj je Bolgarija svobodna. In sedaj, ko je narod razvidel, da so mu okovi razbiti, obrnil je svoj pogled k Rusiji. Reka bratskih simpatij za Rusijo se je razlila po vsem Bolgarskem, a posledica tega je, da se je poslala deputacija v Petrograd.

Makedonija. Ustaja v Makedoniji se ni še polegla, dasi se od nekaterih, seособno turških strani zatrjuje, da ni nič hudega. Pri vseh nasprotujočih si vesteh pa ni možno soditi, kaj je resnično, kaj se pretirava in kaj zakriva. Trdi se, da so dobili ustaši mnogo tisoč rubljev in tudi preoblečene vojake iz Rusije, da so zasedli mesto Melnik, nasprotno da jih je bilo mnogo ubitih, ranjenih in ujetih, da jih je mnogo bežalo v Bolgarijo itd. Da takim govoricam ni mnogo verjeti, je gotovo; a ravno tako gotovo je tudi, da je ustaja precej razširjena in da ustajniki dobé več pomoč, ko ljudstvo kmalo pospravi žetev in bode imelo bolj čas. Razven Bolgarije se doslej druge sosednje države, to je Srbija in Grška, niso mnogo brigale za ustajo. Ker pa Bolgari tako podpirajo Makedonce, začeli sta jih sosedinji zavidati in se bati, da ne bi Bolgarija imela koristi od tega. Druga drugi so nevoščljive te tri države, zato je pa Makedonija še sedaj pod trdim turškim jarmom. A da bi kaj ne zamudila, začela se je tudi Srbija zanimati za Makedonijo in naročila svojim tamošnjim konzulom, da naj jej pošiljajo točna in obširna poročila ob ustaji. V slučaju, da se bolgarska agitacija še bolj razširi, hoče Srbija odločno varovati koristi makedonskih Srbov. Grki se pa lepo Turčiji prilizujejo, ker bi radi v motni vodi ribarili. Bolgare dolže, da imajo panslavistiške težnje, in da hočejo napraviti Rusiji pot do Carigrada. Zatorej naj Turčija podpira Grke, saj grške in turške koristi v Makedoniji so baje slične. V slučaju pa, da jih Turčija ne usliši, pravijo, hočejo si sami pomagati. — Veče zaslepljenosti pač ne more biti. Mesto da bi vse složno izgnale Turčijo in si potem zemljo mirnim potom razdelile, pa pomagajo Turčiji zatirati Makedonce!

V italijanskem parlamentu je prišlo te dni do važne politiške debate, iz katere posnemamo sledeče. Poslanec Barzilai je rekel: „Rusija se kaže vedno bolj sovražno Italiji, a zakaj — tega ne ve nikdo. Na vzhodu zopet preti nevihta; Stambulov zatiralni sistem uže rodi svoj sad. Rusofilska stranka se v Bolgariji povsod zopet oživlja. V Makedoniji se je ljudstvo spuntalo, a v Avstriji vže premišljujejo, kako bi se okoristili s to ustajo“. Valle in Aprile sta zagovarjala trozvezo, „katera zajezuje slovansko povoden: Razširjajoči se ruski vpliv je treba zaprečiti. Italija je navezana na države srednje Evrópe uže po zgodovinski potrebi; istotako zgodovinsk je pa tudi upor italijanskih interesov proti francozkim. Vlada naj tudi skrbi, da za vse čase napravi konec abisinski bojaželjnosti“. Posl. Denicolo obžaluje, da vlada važna narodna vprašanja popolnoma zanemarja, n. pr. vprašanje o prodiranju Slovanov v Avstriji, katera bi brezdvomno prav rada

ponudila roko k sporazumljenju proti tej nevarnosti“. Na to je odgovoril minister Blanc: „Ako sem prav razumel Denicolovo mnenje, morali bi skleniti z Avstrijo zvezo proti prodiranju Slovanov. To pa moram prepustiti Denicolu, seособno ker ne vem, kaj bi rekel oni del opozicije, kateri stavlja zmago Slovanov na prvo mesto svojih želj, in ker se bojim, da ne bi žalil s tem občutljivosti sosednega naroda, kateri je naklonjen napredku Slovanov. Sicer pa želim od srca, da bi se avstrijski Italijani upirali Slovanom. Nemci so v enakem boju zmagonosni, in Italijani, kateri niso nič manj upogljivi, imajo v svoji lokalni organizaciji največo zaslonbo odpora“. Poslanec Pandolfi je pa svetoval vladi, da naj pritiska na Avstrijo, da bo vodila za svoje različne narode spravljivejšo politiko. — Komentar k tem besedam v italijanskem parlamentu smo mi uže davno in opetovano dali. Danes le še vprašamo: *se more li v očigled takim pojavom ogrevati za trozvezo še kak misleč, zaveden Slovan?*

KNJIŽEVNOST.

Knjižnica za mladino. Ustanovila „Zaveza slovenskih učiteljskih društev.“ Izdajatelj in odgovorni urednik And. Gabršček, Snopič 6.—7. St. 159. Cena 40 kr. naročnikom za 12 snopičev 1 gld. 80 kr. — Ta dvojnati snopič prinaša pod naslovom „Razne pripovedke“ sedem, za deco primernih pripovedk, katere so razven jedne vse prevedene iz češčine.

„Stenograf“, glasilo hrvatskog stenografskog društva u Zagrebu, je začel zopet izhajati. V svojih zadnjih, skupno izšedših številkah 5 in 6 ima sledečo vsebino: 1. Stenografija u hrvatskom saboru. 2. Odgovor g. Bezenšku na njegova napadanja. 3. Kratak ocrt poviesti stenografije. 4. Stenograf, kot prilogo. — List se naroča v Zagrebu, Prilaz 3, in stane za vse leto 2 gld., za dijake 1 gld.

Glasnik zem. muzeja u Bosni i Hercegovini. Druga knjiga za letošnje leto piše med drugim: o rimskih stavbenih ostankih v Ilidžah pri Sarajevu, rimskih grobovih pri Rogatici, starobosenskih nadpisih i dr.

Jak. Štrukelj,

Trst, ul. Caserma br. 16,

ulaz Piazza Caserma,

(naproti velikoj kasarni). 6—12

Prodaje po neizmerno nizkim cienam svakovrstne *englezke* bicykle. Zastupstvo dvokolica „Adler“ i „Viktorija“. Ove dvokolice su svietskoga glasa: jamči se za svako kolo godinu dana; nauka bezplatna. Pošilja se u pokrajine i primaju se popravci.

Pri upravnistvu „Slov. Sveta“ je na prodaj: „Маринъ Керванъ“. Народный расказъ. Переводъ съ словенскаго М. Хостника. Издание журнала „Sl. Svet“. Стр. 29. Ruska kritika je ta Hostnikov prevod Levstikovega „Martina Krpana“ naruski jezik priznala in pohvalila kot izboren. Knjižica stoji po 15 kr. iztis. Po 10 iztisov skupej po znižani ceni za gld. 1.30. Priporočamo ta prevod seособno srednješolcem.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja vsako soboto na 8 straneh, slučajno s prilogami. Stoji za vse leto gld. 5, pol leta gld. 2.50, četrt leta gld. 1.25. — Za učitelje, učiteljice in dijake za vse leto 4, za pol leta 2 in za četrt leta 1 gld. — Posamične številke pri upravnistvu po 8 kr. *Zunaj Austro-Ogerske* na leto 6 gld. 50 kr. — Inerate sprejema upravnistvo. — Naročnina, reklamacije in svakovrstna pisma naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu (ulica Molin grande, št. 2).